

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

לוקט ונערך מקונטרס "דקדוקי מצוות" – הנהגות רביה"ק זיע"א בימי בין המצרים

בין המצרים

א. הוה עובדא באחד שעשה ווארט ביום חמישי ליל ט"ז תמוז, ואמר רבינו שלא יעשה מסיבת תנאים בבין המצרים, ונדחה לאחר תשעה באב 2.

1. ברשימת רבינו מכת"י נמצא, שחודש תמוז נקרא בשם זה, כי תמוז הוא שם של עבודה זרה כמו שנאמר (יחזקאל ח', י"ד) והנה שם הנשים מבכות את התמוז, וכיון שבחודש זה הועמד עבודה זרה בהיכל, נקרא החודש ע"ש הע"ז.

אבל אב הוא שם של רחמים, שהוא מלשון תנחומים הבאים ע"י האב, כמו שנאמר (ישעי' נא, יב) אנכי אנכי הוא מנחמכם, ונאמר (שם סו, יג) כאיש אשר אמו תנחמונו כן אנכי מנחמכם, וכיון שחודש זה הוא חודש הנחמה נקרא שם החודש אב.

2. ואף שמבואר במשנ"ב (תקנ"א, ט"ז) שמותר להתקשר בכתיבת תנאים אפילו בתשעת הימים, ומה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת התנאים אינו סעודה. סבר רבינו דהיינו דווקא כשעשה הווארט באותו הזמן.

אבל בכגון זה שכבר עשה קודם בין המצרים את מעמד הווארט במזונות ושתיית לחיים כנהוג, וכבר נדברו הצדדים על עניני הממון וכו' אף שלא עשו קנין, אין היתר לעשות מסיבת תנאים אפילו במיני מרקחת לחוד, שלא הותר אלא משום מעמד התנאים, וכבר נעשה עיקר קישור התנאים ביניהם.

ב. רבינו נזהר שלא לקבל את ספריו מבית הדפוס כל ימי בין המצרים 3.

3. שהחמיר לימנע מדבר זה המביאו שמחה רבה בימי בין המצרים דהווי יומי דפורענותא. וכן נהג אביו הקה"י. וראה בספר ארחות רבינו שהביא שפעם אירע ועובדי הדפוס הביאו לביתו חבילות ספריו, והורה שלא לפותחם ולא למכור מהם עד אחרי ת"ב.

ולאחר פטירת מרנא הקה"י נשאל רבינו ע"י אחותו הרבנית ברזם תחי' לאוי"ט אם אפשר לקבל הספרים, ואמר שעד ראש חודש אב יכולה לקבל ואי"צ להחמיר כמו אבא, אבל בתשעת הימים לא תקבל.

והסביר הגר"מ ברזם שליט"א (נכד מרנא הקה"י) שלא הקל לה רבינו יותר ממה שנהג אביה הקה"י, אלא שיש לחלק בין שמחת המחבר עצמו בהוצאת ספריו שהיא גדולה, ובשמחה זו החמירו הקה"י ורבינו שלא לקבל ספריהם בכל ג' השבועות.

משא"כ שמחת מוכר הספרים אינה כל כך גדולה, שיהא הדין נותן להחמיר בו אף בכל שלשת השבועות, ודי אם נחמיר בזה בתשעת הימים.

אמנם ראה בספר שלמי תודה (להגר"צ פלמן זצ"ל) שהביא בשם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שהתיר לקבל תפילין חדשות בתשעת הימים, וביאר טעמו לפי שהיא שמחה של מצוה שמותרת.

ועוד הביא רבינו בשם החזון איש, שלא היה ניחא ליה שיחפשו דירה חדשה בימי בין המצרים. (סר"ס טעמא דקרא) והיה המעשה שם באופן שחיפשו דירה להרווחה, ולא באופן שחיפשו דירה לחתן. ועי'.

ופעם הראה ת"ח א' לרבינו בימי בין המצרים, מה שכתב הגר"א נבנצל שליט"א (בספרו מציון מכלל יופי) וז"ל, בנותן ענין להביא מה ששמעתי מאדמו"ר הגרש"ז א זללה"ה שסיפר בשם איש מהימן מארץ הונגריה שבג' שבועות היו מתאספים במקומו לישיב על הארץ ולקונן על שריפת האולם והבירה, והיתה הזעקה והבכיה של המון העם עולה עד לרקיע וכו'. ותוך כדי קריאת רבינו את הציטוט הנ"ל פרץ בבכי והשתעל והשתנק.

וראה בצוואת האדר"ת זצ"ל (נפש דוד אות ל"ד) שכתב, חז"ל אמרו (ברכות מ"א ב') לידע איניש בנפשיה אם צדיק גמור הוא, ובעונותי הרבים נסתפקתי על עצמי כמה פעמים, אמנם לקחתי לעצמי בחינה הזאת ואני רואה בעצמי סימני טהרה ויראת שמים.

הן תלאות רבות והרפתקאות שונות עברו עלי ל"ע, והן הזקינו אותי בלא עת. ובכל זאת אין דבר אשר יבואני לידי בכי תיכף, כמו שמביאני זכרון ירושלים עיר קדשינו ובית תפארתינו, גלות השכינה, גלות התורה, וגלות ישראל, אשר ברגע התבונני במו זולגות עיני דמעות.

תשעת הימים

ג. בבית רבנו נהגו שלא לשטוף הרצפות בט' הימים אלא לכבוד שבת חזון 4.

שכן הורה מרנא החזון איש זללה"ה. וראה בספר שלמת חיים (סי' ר"ח של"ב) מה שכתב בשם מרנא הגר"ש סלנט זצ"ל. להחמיר אף בערב שבת שלא לרחוץ כ"כ בטוב כמו בפעם אחר, ומהאי טעמא הנהיג מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בביתו שלא ליתן חומרי ניקוי במים. ומ"מ דעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שאין חומרא זו מעיקר הדין, ששטיפת הרצפות אינה נחשב ככיבוס, אלא היא חומרא בעלמא.

ד. התיר ליתן מתנה בתשעת הימים 5.

5. לפי שבמשנ"ב (תקנ"ד, מ"א) כתוב שבתשעה באב לא ישלח אדם דורון לחבירו משום דהוי כשאיילת שלום, משמע שבשאר תשעת הימים שמותר לשאול בהם שלום, מותר ג"כ ליתן מתנה.

מיהו לכא' הכוונה בדברים שמותר לקנות בתשעת הימים, שאין במה שנותנו במתנה לגרום שמחה האסורה, אבל בגדים חדשים וכיו"ב שכתב הרמ"א (תקנ"א, ז') שאסור לקנותן.

[והוסיף המשנ"ב (שם, מ"ט) דהיינו אף כשדעתו ללבשן אחר ת"ב], לכאור' אין להתיר ג"כ לקבל מתנה מהם בתשעת הימים, דמה לי קונה אותם מה לי מקבל וזוכה בהם. [שר"ר שכתב כן בספר שלמי תודה].

ואולי במתנה שאם לא יקבלו מחבירו עכשיו לא יתן לו לאחר תשעה באב, יש להתיר כדרך שכתב המשנ"ב (תקנ"א, י"א) לענין איסור משא ומתן בתשעת הימים, שאם יש יריד י"ל דהוי דבר האבד ושרי בכל ענין אם הוא מוצא בזול.

[ואגב, מסופר שהגיע א' אל רבינו מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ושאלתו בפיו אודות עיסקה שהוצעה לו בתשעת הימים ויכול להרויח בה מליונים, האם זה בגדר "השתדלות" או לא. לשמע שאלתו חיך הגרא"ל ואמר לו, השתדלות צריך לעשות בעשרת הימים (שבין ר"ה ליוה"כ) ולא בתשעת הימים].

ה. במוצ"ש חזון לא רחץ ידיו עם מעט חמין כדרכו בכל מוצ"ש 6.

6. אף דחמין במוצ"ש מלוגמא. ונשאל רבינו ע"י הגר"מ חליוה שליט"א שכיון שאמרו בגמ' שהוא מלוגמא, נמצא דהוי בבחינת רפואה ולא רחיצה ולמה יאסר, והשיב לו רבינו ש"הרפואה זה הרחיצה", כלומר שאחז"ל שמצוה לשתות ולרחוץ בחמין במוצ"ש [כלשון רש"י], ובזכות שיעשה כן יהא לו מלוגמא.

וראה בספר "אלא", שכתב שבמוצ"ש זו לא טבל רבינו ידיו בשאריות היין ליתן בעיניו כהרגלו בכל מוצ"ש, לפי שחשש לאיסור רחיצת ידיו, וע"י שם מה שכתב בזה.

ו. בסעודת מלוה מלכה במוצ"ש חזון אין נוהגים לאכול בשר 7.

7. כן משמע ממש"כ המשנ"ב (תקנ"א, נ"ו) שמיד שהתפללו הקהל ערבית במוצאי שבת, אסור בבשר ויין. וכל הנידון שם הוא לענין מי שעדיין לא התפלל שעדיין אצלו שבת, אי שרי או לא, אבל מי שהתפלל וכבר הוציא את השבת לכר"ע אסור בבשר ויין, אף שעדיין לא אכל סעודת מלוה מלכה, ולא נאמר חילוק שבסעודת מלוה מלכה מותר.

וכ"כ השערי תשובה (תקנ"א ס"ט) שלא שמע להקל בזה, והמיקל הוי פורץ גדר. ודלא כהחיד"א שהיקל בזה לאכול מהנשאר משבת עיי"ש. ומ"מ היה רבינו מזמר שיר המעלות לפני ברכת המזון כהרגלו בכל מלוה מלכה.

ונשאל רבינו אמאי לא הוי בכלל סעודת מצוה דשרי לאכול בה בשר אפילו בערב תשעה באב. והשיב דכיון

שאינן סעודה זו חיוב לא הוי בכלל סעודת מצוה, (פתחי חיים להגר"מ חליוה שליט"א).

והנה מה שאמר רבינו שאינה חיוב, אף שנפסק בשו"ע (או"ח ש', א') לעולם יסדר אדם שלחנו במו"ש כדי ללוות את השבת, כבר כתב המשנ"ב (שם, ב') דמ"מ סעודה זו אינה חובה עליו כמו הג' סעודות של שבת, וזה רק מצוה בעלמא, ונ"מ היכי דא"א לו לקיים כולם.

ומ"מ צל"ע בזה שהרי סעודת סיום מסכת וכיו"ב ג"כ אינן חיוב, ואעפ"כ מותר לאכול בהם בשר בתשעת הימים משום דהווי סעודת מצוה, ואמאי בסעודה זו שהיא למצות מלוה מלכה אסור.

ולר"ד רבינו היה נראה לחלק, שלא הותר אכילת בשר ושתיית יין בסעודת מצוה, אלא בסעודה של שמחה וכגון האופנים שהוזכרו ברמ"א ברית מילה פדיון הבן סיום מסכת וכו', וכיון שלצורך השמחה יש לאכול בשר ויין הותרו בהם, אבל סעודת מלוה מלכה אף שהיא סעודת מצוה מ"מ אינה סעודה של שמחה, אלא שמחשיבים את השבת ללוותה בסעודה, ולכך אין צורך להתיר בה אכילת בשר ושתיית יין.

אלא שיש לסתור את דברינו, ממה שהקשה הדרכי משה (תקנ"א, ט') מ"ט אין לשתות את יין ההבדלה, וכי גרע מסעודת מצוה שמותר לשתות בה יין. ותי' הגר"א בביאורו והובא במשנ"ב (תקנ"א, ס"ח) דכיון דאפשר להטעימו לתינוק זה עדיף, משא"כ שאר סעודות מצוה.

ונראה ביאור הדבר, ששאר סעודות מצוה המצוה היא עצם הסעודה, אבל יין ההבדלה המצוה היא לעשות את ההבדלה על היין, ואין מצוה לשתות את היין, ומה שצריך שיטעמו את יין הברכה, הוא משום הדין שהמברך צריך שיטעום, וזה אפשר ע"י קטן.

ומ"מ מבואר בדבריהם שגם שתייה זו שאין בה משום צורך שמחה, מ"מ כיון שהיא של מצוה היה הדין נותן להתירו משום המצוה שיש בו. ועדיין יש לדון דדווקא התם שמצות השתייה היא על היין בדווקא, משא"כ בסעודת מצוה שאינה של שמחה, אין דין אכילת בשר ושתיית יין כלל, וצ"ע.

ז. היה פושט בגדי שבת רק לאחר סעודת מלוה מלכה, שהיה אוכל מיד אחר הבדלה 8.

8. כהרגלו מידי מוצ"ש, ומשום בגדים מכובסים הרי מותר להמשיך ללבושם דכבר לבשם כל השבת ואינם בכלל בגדים חדשים. ורק משום כיבוד השבת שלא ללבוש בגדי השבת בחול, ולזה יכול לפושטם אחר מלוה מלכה שאוכל ישר אחר צאת השבת, וכמו שאין צריך לפשוט לפני הבדלה. ובספר שלמי תודה הביא שכן היה נוהג החזו"א.

לע"נ עטרת תפארת ישראל

רשכבה"ג מרנא פוסק הדור רבינו יוסף שלום בן רבי אברהם אלישיב זללה"ה

נלב"ע ביום המר והנמהר כ"ח תמוז תשע"ב

פליטת בית סופריהם

לרפואת רבינו הגדול ר"י עטרת ישראל מרן רבי ברוך מרדכי בן הינדא מלכה אזרחי שליט"א